

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Meditationum evangelicarum volumen tripartitum

Creidius, Hartmann

Francofurti ad Moenum, 1682

Exegesis

[urn:nbn:de:bsz:31-122776](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-122776)

bant illum perdere. Hæc est Diaboli tragœdia, quam à mundo condito semper egit, nimirum puros Doctores & confessores veritatis ferre non potest, sed excitat Tyrannos, qui sanguinaria adversus ipsos consilia non moliantur tantum, sed etiam in effectum producunt quod à Patrefus Diabolo didicerunt, qui homicida est ab initio, Iohan. 8. v. 44.

2. *Repressio mira.* Non enim inveniebant quid facerent, quia totus populus pendeat ab eo. Ita adhuc hodie Deus consilia hostiũ

nostrorum dissipat, Pf. 33. v. 10. Job. 5. v. 12. ut merito gloriari possimus cum Esa. c. 8. v. 9. 10. Consilium consultate & dissipabitur, &c. & cum Ecclesia:

Gott lob und Danck der nicht zugab/
 Daß ihr Schlund uns möcht fangen.
 Wie ein Vogel des Stricks kompt ab/
 Ist unser Seel entgangen.
 Strick ist entzwey/
 Und wir sind frey/
 Des Herren Namen steh uns bey/
 Des Gottes Himmels und Erden.

Dominica XI. post Trinitatis.

Evangelium Luc. 18. v. 9. 14.

Cum Abel & Cain sacrificia sua offerrent Deo, hic defructibus terræ, ille verò de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum, respexit Deus ad Abel & ad munera ejus, ad Cain verò & munera ejus non respexit, Gen. 4. v. 3. seqq. nimirum Abel respiciebat semen mulieris benedictũ, Christum Jesum, qui in plenitudine temporis homo fieri, & tanquam agnus Dei immaculatus pro totius mundi peccatis offerri debebat, cujus typi fuerunt postea omnia sacrificia Levitica; Eb. 9. & 10. hoc respectu dicitur de sacrificio Abelis, quod Deo gratum & acceptum fuerit, contra autem, quia Cain in opere operato confidebat, & hoc etiam absque fide sufficere putabat, sacrificiũ ipsius Deo placere non potuit. Nam oculi Dei respiciunt fidem, Jer. 5. v. 3. & quod ex fide non est, peccatum est, Rom. 14. v. 23.

Pari modo in prælecta pericope Phariseus & Publicanus in templum ascendunt, & preces suas offerunt. Sed dispari eventu. Quia enim Phariseus in propriis meritis

confidebat, rejicitur Publicanus autem peccata sua agnoscens & ad misericordiam Dei confugiens justificatus abit in domũ suam.

Videbimus

- I. Precatorum differentiam.
- II. Christi sententiam.

J.J.

EXEGESIS.

Sicut Abraham duos habebat filios, Ismaelem quem ex Agar ancilla & Isaacum quem ex Sara libera, juxta Dei promissionem susceperat, Gen. 16. v. 16. & 21. v. 3. Ita in Ecclesia sunt duo populi. Per Ismaelem denotatur populus legis, qui confidit in operibus & superbe despicit alios, sicut de Ismaele dicitur, quod fuerit derisor, Gen. 21. v. 9. Per Isaacum verò denotatur populus Evangelii, qui gratuita Dei promissioni innititur, & non confidit in propria justitia, sed in Dei misericordia, Deoque sinceram ex fide præstat obedientiam, sicut Isaacus Abrahamo, Gen. 22. v. 9. seqq.

Exem-

Exemplum habemus in hodierno Evangelio, ubi Phariseus ex populo legis, Publicanus autem ex populo Evangelii diversitatem utriusque Testamenti nobis adumbrat. Consideranda igitur nobis occurrunt

1. *Parabola scopus*, qui contra Iustitios directus est, qui confidunt se esse justos, id est, in propriis meritis fiduciam suam collocant, & proximum superciliosè contemnunt. Ubi statim notamus, quod in propria non debeamus confidere iustitia, quæ velut pannus menstruatae coram Deo esse dicitur, Esa. 64. vers. 6. Sed qui gloriatur, in Christo gloriatur, 1. Cor. 1. v. 31. extra quem non est salus, Act. 4. v. 12.

2. *Precatorum numerus*. Nam duo ascendunt Phariseus & Publicanus, qui Ecclesie nobis imaginem ob oculos ponunt, cui hypocritæ semper admixti sunt, qui Deum profitentur eundem, idem templum visitant, eadem Sacramenta usurpant, sed corde diverso. Hinc Christus, non omnes inquit, qui dicunt mihi, Domine Domine, introibunt in regnum cælorum, sed qui faciunt voluntatem patris mei, Matt. 7. v. 21. hypocritæ exterius splendent fucio pietatis, 2. Tim. 3. v. 5. sed spontæ Christi ornatus est interior, Ps. 45. v. 14. Deus enim eor aspicit, 1. Sam. 16. v. 7. hoc si rectum non est, frustra Deo servitur Mat. 15. v. 9.

3. *Par conatus*. Nam templum ascendunt ut precarentur, inquit salvator. Ubi duplex finis innuitur, quem sibi duo hi, Phariseus & Publicanus, propositum habuerunt.

Prior est *Templi frequentatio*. Quia enim Deus memoriam nominis sui in templo Hierosolym. instituerat, Ex. 20. v. 24. & oracula reddebat ex propitiatorio super arcam fœderis, Ex. 25. vers. 22. Israelitæ cultum Deo debitum præstituri templum ascende-

bant, vel saltem facie ad templum versâ orationem suam perficiebant, 1. Reg. 8. vers. 48. Dan. 6. v. 10. in N. T. gratiosa Dei præsentia non amplius ad certum locum alligata est, sed in spiritu & veritate ubique locorum Deum invocare licet, Johan. 4. v. 21. 23. interim tamen certa loca habemus in quibus ad verbum audiendum, ad preces fundendas, & ad Sacramenta administranda convenimus, illorum frequentatio non debet haberi pro adiaphoro, sed pertinet ad observationem tertii præcepti. Latemur igitur cum Davide quando nobis dicitur: in domum Dei ibimus, Ps. 122. v. 1. & hoc unice requiramus, ut nobis inhabitare liceat in domo Domini omnibus diebus vitæ nostræ, Ps. 27. v. 4.

Posterior est *proposita oratio*. Hanc enim uterque bonam intentionem habet, quod vult orationem suam ad Deum dirigere. O quàm necessaria est nobis hoc tempore oratio. Cur igitur non ascendimus cum hisce precatoribus horis consueteris? cur tam pigri & desides sumus in fundendis precibus? possumus quidem etiam domi orare in cubiculo nostro, Mat. 6. v. 6. interim preces publicæ sunt efficaciores, Mat. 18. v. 19. unde templa vocantur domus precationis, El. 56. v. 7. in quibus Deus in specie exauditionem promisit, 1. Reg. 9. v. 3.

4. *Dispar effectus*. Aliter orat Phariseus, aliter Publicanus. Phariseus contaminat orationem suam

1. *Vanâ confidentiâ*. Opera quæ jactat bona sunt, & nobis etiam imitanda. Raptor non est, sequamur: vix enim qui spoliis, quoniam vicissim spoliaberis, El. 33. v. 1. Injustus non est, sequamur: Nam injusti hæreditatem Dei non possidebunt, 1. Cor. 6. v. 9. Adulter non est, sequamur: Scortatores & adulteros enim judicabit Dominus, Eb. 13. vers. 4.

vers. 4. Jejunat bis in sabbatho, sequamur hanc temperantiam. Quamvis enim Deus cibos creavit, ad percipiendum, 1. Tim. 4. v. 3. & vinum ad lætificandum cor hominis, Psalm. 104. vers. 15. corpus tamen quandoque castigandum est, 1. Corinth. 9. vers. 27. ut sobriè vivamus, Tit. 2. vers. 12. ad preces, 1. Petr. 4. v. 8. & in jejunio humiliemus animam nostram, Psalm. 35. vers. 13. Decimas dat de omnibus quæ possidet. Sequamur, has enim ordinavit Deus in usum ministrorum Ecclesiæ, Scholarum & pauperum Exod. 22. v. 29. 30. cap. 35. v. 35. Deut. 12. v. 11. 14. v. 23. fas igitur, ut qui altari assistunt, cum altari participant & qui Evangelium annunciant, ex Evangelio vivant, 1. Cor. 9. v. 7. seqq.

Hoc autem seriò improbat, quod opera illa coram Deo ostentat, & se unum ex multis aliis justum existimat, quæ confidentia species quædam idololatriæ est, quæ cor nostrum, quod soli Deo adhærere debet, à Deo avertitur, & seipsum commendat, hoc qui facit, probatus non est, 2. Cor. 10. v. 18. facienda sunt utique bona opera, sed non de illis gloriandum, nec coram Dei iudicio illis confidendum, quia immunda, imperfecta, Deo jam ante debita, Luc. 17. v. 10.

2. Proximi despicientiâ. Non sum sicut alii, inquit, aut etiam ut hic publicanus. Debebat ipsi res esse cum Deo, quem precibus compellabat, & quidem in summa animi reverentia & humilitate, ut Seraphim facies suas velat, El. 6. v. 2. sed proximum respicit & despicit, quem tanto virtutem splendore non videt coruscare, contra illud Sir. 8. v. 6.

Sed tu quis es, qui condemnas alienum famulum, Rom. 14. v. 4. potius si præoccupatus fuerit proximus in delicto aliquo, instaurare ipsum debemus, spiritu mansuetudinis, Galat. 6. vers. 1. 2. 3. 4. ne dicatur nobis:

Teri sancti & despiciunt proximo, negi se illi esse, vult d. potius cum sancto se reputant, & proximo peccatorum 1. Tim. 1. 15. et p. minimis videri sanctos Ep. 3. 8.

Hypocrita ejice prius trabem ex oculo tuo, Luc. 6. v. 42.

Publicanum quod attinet, commendatur ille

1. à gestuum decentia: Nam

1. *procul consistit*, in loco nimirum peccatorum, quia agnoscit turpitudinem suam, & ob hanc non audet propius accedere, recordatus, quod peccata dividant inter Deum & homines, El. 59. vers. 2. Discamus ab ipso humilitatem, quæ orantibus valde necessaria est, Judith. 9. v. 15.

2. *Oculos demittit*. Hoc alterum contritionis signum est, tribuens sibi confusionem faciei, Dan. 9. v. 7. oculi enim sunt indices animi, ut inquit Comicus. Animus autem erat sauciatus variis peccatis, hinc pudor & confusio individuus comes pœnitentiæ Rom. 6. v. 21. Expellat nobis hunc pudorem (1) peccati gravitas, est enim onus grave, quod erectionem impedit, Luc. 13. v. 11. Psalm. 38. v. 5. 7. (2) peccati foeditas El. 64. v. 6. quam sine pudore nemo intueri poterit, nisi meretriciam frontem habeat, Jerem. 3. v. 3. qui tibi ita displicet, Deo placet, qui oculos demittit, & iram Dei metuit, ad hunc ipse Deus oculos misericordiæ convertit, & ossa humiliata lætificat, Psalm. 51. v. 10.

3. *Pectus tundit*, arguens hoc ipso, quod in pectore latet, ut inquit Augustinus. Nam de corde exeunt malæ cogitationes, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemix quibus homo polluitur, Matth. 15. v. 19. Bona opera non habet, proinde offert Deo cor contritum & humilitatum, quod sacrificium ipsi perquam acceptum est, Pl. 51. v. 19. sequamur dilecti, & cordis nostri recessus coram Deo explicemus, ut pœnitentia nostra seria sit, & non fiat in hypocrisis, Sir. 1. v. 34. seqq.

Gg
Pectoris dusionem & Romanis im. et Graecis, d. ed. judæis usitatum fuisse, patet ex Nah. 11. 7. Luc. 24. 48.

2. *Avera penitentia*, quam probat
 1. *Peccatorum agnitio*. Non uritur statu gloriationis ut Pharisæus, nec statu translationis, ut primi parentes, nec statu excusationis, ut Saulus, nec statu negationis ut Cain, nec statu desperationis, ut Iudas, sed statu deprecationis, & semiserum peccatorem esse confitetur, juxta illud 1. Joh. 1. v. 9. & Salomonis Prov. 28. v. 13.

2. *Seria contritio*, dum cor percutit, ut antea dictum est. Ita nos quoque scindamus corda nostra, Joel. 2. vers. 13. & peccata cum Petro deprecemur, Matt. 26. v. 75. quæ ita secundum Deum tristitia est, poenitentiam operatur in salutem, cujus neminem poeniteat, 2. Cor. 7. v. 10.

3. *Gratia Dei apprehensio*. Hæc quasi anima est conversionis, sine qua contritio dolorem gignit ad mortem 2. Cor. 7. v. 10. Idcirco non tantum pudore suffunditur hic publicanus ex agnitione peccatorum, sed & ad gratiam Dei confugit, quæ semper includit meritum filii, per quem nos sibi gratos fecit, Eph. 1. vers. 6. Hoc intendit per vocem *ἰλασθητι*, quæ *ἰλασθητιον* respicit, quod Deus in Christo nobis proposuit per fidem in sanguine ejus, Rom. 3. v. 25.

Hæc sacra quasi anchora est, ad quam nos quoque confugere debemus, ne in peccatis desperemus, sed misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilium opportunum, Eb. 4. v. 16.

4. *Via melioris ingressio*. Descendit enim non in telonium injustitiæ & fraudum officinam, sed in suam domum, se vivens imposterum Deo in justitia & sanctitate, Luc. 1. v. 75. Ita nos quoque absoluti à peccatis caveamus ne rursus implicemur, 2. Pet. 2. v. 20. sed declinemus à malo & faciamus bonum, Ps. 34. v. 15. militemus bonam militiam,

2. Tim. 4. v. 7. crucifigamus carnem, Gal. 5. v. 14. & in nova vita ambulemus, Romanor. 6. v. 4.

De Secundo.

Restat *Christi sententia*, cujus Evangelista subjungit

1. *Pronunciationem*. Nam publicanus dicitur justificatus descendisse in domum suam præ Pharisæo. Si Ethnicis sapientibus vel etiam nobis ipsis Christianis ex sensu nostro hic Pharisæus judicandus fuisset, utique præ publicano palmam justitiæ ipsi tribuissemus. Nam homo aspicit, quæ sunt præ oculis, 1. Sam. 16. v. 7. sed Christus non secundum visionem oculorum, neq; secundum auditum aurium suarum judicat, Esa. 11. v. 3. sed cor, 1. Samuel. 16. vers. 7. & fidem respicit, Jerem. 5. v. 3. vide igitur quid facias hypocrita, certè hunc judicem fallere non poteris, qui non tantum externa dicta & facta novit omnia, sed etiam corda scrutatur, Actor. 1. vers. 24. renes probat, Jerem. 17. vers. 10. & novit quid sit in homine, Joh. 2. vers. 25.

2. *Justam rationem*, quam proverbiali apophthegmati Christus includit: Qui se extollit, inquit, humiliabitur, & qui se humiliat, extolletur. Prius membrum ad Pharisæum, posterius verò ad Publicanum referri debet.

Nos probè notemus hanc Christi censuram, ut superbiam cane pejus & angue detestemur, & contra humilitati studeamus. Nam Deus resistit superbis, humilibus autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos extollat suo tempore, 1. Pet. 5. vers. 6.